

Opetusministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntöne 29.6.2007: Drnro 7/500/2007

**YLIOPISTOJEN AIKUISKOULUTUSVERKOSTON LAUSUNTO
OPETUSMINISTERIÖN LUONNOKSESTA KOULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN
KEHITTÄMISSUUNNITELMAKSI VUOSILLE 2007-2012**

Yliopistojen aikuiskoulutus eli avoin yliopisto ja yliopistollinen täydennyskoulutus ovat tutkimusperustaisia osaamispalveluja, jotka kuuluvat osaksi yliopistoja. Aikuiskoulutuksella on myös osavastuu yliopistojen sivistystehtävästä, joka on tutkimus-, opetus-, ja yhteiskunnallisen vuorovaikutustehtävien rinnalla edelleen tärkeä.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto katsoo, että opetusministeriön valmistelemassa luonnoksessa aikuiskoulutus on kaikinensa monipuolisesti esillä. Erityisen hyvää on se, että yliopistojen täydennyskoulutuksen asemaa vahvistetaan. Sen sijaan elinikäisen oppimisen kokonaisuudessa olennaisen avoimen yliopiston linjausten puuttuminen luonnoksesta on selkeä puute. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto esittää, että luonnosta täydennetään niiltä osin. Aikuiskoulutusverkoston lausunto on valmisteltu yhteistyössä Avoimen yliopiston foorumin kanssa.

1. Yliopistojen yleiset uudistukset ja aikuiskoulutus

Yliopistojen toimintaympäristö muuttuu ratkaisevasti. Sekä tiede- ja teknologianeuvoston strategia-asiakirjassa että koulutuspoliittisessa selonteossa esitetään lukuisia perusteluja yliopistollisen aikuiskoulutuksen aseman kohentamiselle. Työpaikkoja syntyy korkean osaamisen tehtäviin. Työelämän tarpeet ja alueellinen saavutettavuus täytyy ottaa huomioon yliopistojen koulustarjonnassa. Koulutuksen reagoitiherkkyttä tulee parantaa. Tulevaisuudesta nähtyyn työvoiman kysyntään tulee kyetä mukautumaan. Kansainvälinen toimintaympäristö tarjoaa mahdollisuuksia arvoketjujen loppupään onnistujille.

Toimintaympäristön muuttuessa tarvitaan tietoisia, selkeitä ratkaisuja jotka tukevat myös yliopistollisen aikuiskoulutuksen pitkäjänteistä kehittämistä. Osaamisperustainen talous on kestävällä pohjalla vain, jos työvoiman asiantuntemus voidaan päivittää ja jatkuva uuden oppiminen varmistaa. Väestön koulutusrakenteen muutos edellyttää myös yliopistojen roolin vahvistamista aikuiskoulutuksessa. Jotta tämä varmistettaisiin, tulee yliopistolakia uudistettaessa täydennyskoulutus ja avoin yliopisto-opetus määritellä yliopistojen lakisääteiksi tehtäviksi.

1

Uudistettaessa tulohajauksen mittaristoja ja laskennallista mallia esitämme, että uudistuksella tuetaan myös täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopisto-opetuksen kehittämistä. Määrällisten tulohajausmittarien rinnalle tulee luoda myös sisällölliset mittarit.

1.1 Täydennyskoulutus

Tavoitteeksi tulee asettaa se, että yliopistolliset erikoistumisopinnot ja niiden maksullisuus määritellään riittävän selkeästi yliopistokoulutusta koskevissa säännöksissä ja niiden rahoitus kytketään yliopistojen tulohajaukseen. Avoimille koulutusmarkkinoille suunnattu koulutustarjonta ja tilaajille tuotetut palvelut olisivat edelleenkin liiketaloudellisesti hinnoiteltua.

Yliopistojen tutkintojen ja akateemisten ammattien erityisluonteen tulisi olla lähtökohtana tarkasteltaessa yliopistojen tieteellis-ammattillista täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksen asemaa yliopisto-opintojen koulutustarjonnan kokonaisuudessa tulee vahvistaa myös selkiyttämällä tutkintokoulutuksen ja muiden koulutusmuotojen rooleja.

Työelämän muutos aiheuttaa tarvetta jatkuvaan osaamisen kehittämiseen. Moninkertaista koulutusta voidaan vähentää mm. ohjaamalla osaamisensa päivittäjiä tutkintokoulutuksen sijasta heille soveltuviin erikoistumisopintoihin sekä täydennyskoulutukseen.

1.2 Avoin yliopisto-opetus

Kehittämisen painopisteitä tarkasteltaessa kohdassa *Tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet* (s. 8) ei ole otettu huomioon, että Suomessa määritelmänsä mukaisesti avoin yliopisto-opetus on koulutuksellista tasa-arvoa edistämään luotu opintojärjestelmä, jossa voi pohjakoulutuksesta riippumatta osallistua yliopistojen opetussuunnitelmien mukaiseen opetukseen. Kappaleen loppuun on tarpeen lisätä: ”Avointa yliopistoa vahvistetaan yliopistojen tutkintovaatimusten mukaista koulutusta tarjoavana, koulutuksellista tasa-arvoa edistävänä opintojärjestelmänä.”

Aikuiskoulutuksen merkitys korostuu tulevaisuudessa. Työkäisten koulutusmahdollisuuksien edistäminen on tärkeätä etenkin muutostilanteissa. Tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien luominen edellyttää, että avoimessa yliopistossa aikuisopiskelijoille tarjottavan osa-aikaopiskelun edellytyksiä parannetaan.

Koulutuksen tasa-arvotavoitteen saavuttaminen edellyttää myös aikuisopiskelijan sosiaalisen aseman selvittämistä, mm. työttömänä opiskelun edellytysten parantamista.

Yliopistoissa on meneillään kokeiluja järjestää työikäisille mahdollisuus suorittaa kandidaattivaiheen tutkintoon johtavia koulutuksia avoimen yliopiston kautta. Opinnot suoritetaan tiedekuntien ohjauksessa ja valvonnassa ja tiedekunnat antavat myös tutkintotodistuksen. Tutkintokokeiluja ei luonnoksessa mainita. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto pitää ehdottoman tärkeänä sitä, että laajennettaisiin mahdollisuutta suorittaa kandidaattitutkintoon johtavia opintoja avoimen yliopiston kautta yliopistojen omien ratkaisujen mukaisesti.

Avoimen yliopisto-opetuksen potentiaalinen opiskelijamäärä kasvaa väestörakenteen muutoksen tuodessa yhä suurempia ja paremmin koulutettuja ikääntyvien ryhmiä avoimen yliopiston piiriin. Avoimen yliopisto-opetuksen tarjontamahdollisuuksia on supistanut määrärahan reaaliarvon heikentyminen eli määrärahaan ei ole tehty edes inflaatiotarkistusta. Luonnoksessa sivulla 19 todetaan, että avoimen ammattikorkeakoulun toimintaa laajennetaan. Tätä on tarpeen täydentää: ”Avoimen yliopisto-opetuksen toimintaedellytyksiä parannetaan ...ja avoimien ammattikorkeakoulujen toimintaa laajennetaan.”

2. Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen

Yliopistojen aikuiskoulutusverkoston käsitys on, että sekä täydennyskoulutuksen että avoimen yliopiston perusominaisuus on tiivis yhteys yliopiston tutkimukseen. Tämän perusyhteyden varaan voidaan kehittää uudenlaisia yhteistyö- ja organisointimalleja. Yliopistot ovat käynnistäneet kehittämishankkeita, joiden tarkoituksena on elinikäisen oppimisen kokonaisuuden laadun, tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantaminen. Tarkastelu kattaa sekä rakenteellisen kehittämisen että tuottavuuden näkökulmat.

Konkreettisesti kysymys on yliopistojen työnjaosta ja yhteistyöstä. On tärkeää, että hankkeiden tuloksena yksittäiset yliopistot ja yliopistojen ryhmittymät (joihin osallistuvat joissakin tapauksissa myös ammattikorkeakoulut) voivat tehdä itsenäiset ratkaisunsa toimintaympäristöön ja palvelutarjontaan soveltuvista rakenteellisista ja toiminnallisista järjestelyistä.

3. Ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto pitää erittäin tärkeänä Ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistushanketta ja haluaa olla aktiivisesti mukana sen eri osa-alueiden kehittämistehtävässä.

Kehittämissuunnitelmaluonnoksessa mainitaan korkeakoulutettujen kouluttautumismahdollisuuksien laajentaminen. Toimintaympäristön muuttuva tilanne edellyttää, että yliopistollisella aikuiskoulutuksella on vakiintunut perusrahoitus, jotta tähän haasteeseen voidaan vastata.

Luonnoksessa esitetään, että uudistuksen yhteydessä korkeakoulujen täydennyskoulutuksen rahoitus pohjaa selkiytetään. Tässä yhteydessä yliopistojen

aikuiskoulutusverkosto toteaa, että käytäntö on osoittanut, että yliopistojen toimintamäärärahan kohdentaminen täydennyskoulutuksen hintojen alentamiseen nykyjärjestelyin on vain hyvin rajallisesti mahdollista.

Aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen käytännöt tulee luoda ja vakiinnuttaa siten, että myös aikuisopiskelija voi niistä hyötyä. Tiede- ja teknologianeuvosto on todennut, että ”Suomen korkeakoulututkintojen järjestelmä ei tarjoa riittävästi joustavuutta eikä rakennu riittävässä määrin opiskelijoiden todellisen osaamisen arviointiin sektorilta toiselle tai alalta toiselle siirryttäessä”. Aiemmin opitun tunnustamisen järjestelmä on yksi keino joustavoittaa jäykkää järjestelmää. Aiemmin opitun tunnustamisen edistämiseksi tulisi käynnistää kokeiluja, joissa aikuisopiskelijoille kehitettäisiin uusia yhdistelmämalleja oman osaamisen arviointiin, opitun tunnustamiseen ja henkilökohtaisten opintosuunnitelmien rakentamiseen.

4. Muut esitetyt toimenpiteet

Yliopistojen aikuiskoulutusverkoston toimijat ovat kansainvälisten yhteyksien kautta perehtyneet eri Euroopan maissa käytössä oleviin Tutkintojen tuottaman ja muun osaamisen kuvaaviin kansallisiin viitekehyksiin, ja pitää tärkeänä sitä, että myös Suomeen saadaan kansallinen viitekehys. Verkoston toimijat osallistuvat mielellään viitekehysten rakentamiseen.

Kehittämissuunnitelmaluonnoksessa mainitaan, että kunnille asetetaan velvoite huolehtia opetusalan henkilöstön täydennyskoulutuksesta. Opetusalan henkilöstö voi yliopistoissa saada lisä- ja pätevöittävää koulutusta sekä avoimessa yliopisto-opetuksessa että täydennyskoulutuksessa. Yliopistot ovat perustutkinnon antajina keskeinen organisaatio myös opettajien täydennyskoulutuksen järjestäjänä. KESUn linjaukset opettajien täydennyskoulutuksen kehittämisestä ovat kannatettavia sekä koulutuksen järjestäjän vastuun, pitkäjännitteisyyden, lisäresurssien että verkostotyyppisen toimintamallin ja opetushallinnon roolin selkiyttämisen osalta. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto haluaa olla aktiivisesti mukana näissä toimenpiteissä.

Luonnoksessa esitetään, että otetaan käyttöön asiakaslähtöiset tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut aikuisopiskelun osuvuuden ja tehokkuuden parantamiseksi. Opetusministeriöllä on yliopistolliseen aikuiskoulutukseen liittyen Avoinyliopisto.fi sekä täydennyskoulutus.fi koulutustietopalvelut, joita yliopistot ovat kehittäneet ja ylläpitäneet projekteina. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto esittää, että nämä koulutustietopalvelut vakinaistettaisiin.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto kannattaa ja tukee sitä, että merkittävälle maahanmuuttoalueille laaditaan pilottiohjelmat maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistymisen edistämiseksi

Korkeakoulut kehittävät yhteistyötään osaamisen viennin kehittämiseksi painopistealoillaan ja ulkomaille suuntautuva tilauskoulutus tehdään mahdolliseksi.

4

Yliopistojen aikuiskoulutusverkoston jäsenorganisaatioilla on jo olemassaolevat rakenteet, jotka mahdollistavat tilauskoulutuksen välittämisen. Verkosto haluaa olla mukana, kun luodaan toimintakäytänteitä koulutusvientiin liittyen.

Luonnoksessa tuodaan esille mm. yhteiskunnan eheyden, tasa-arvon ja aktiivisen kansalaisuuden toimintaedellytysten turvaaminen. Eräänä tavoitteena on, että kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus hyvään ja aktiiviseen vanhuusikään. Tämä edellyttää, että myös ikääntyvällä, erityisesti työuransa päättäneellä väestöllä on mahdollisuus opiskeluun omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan lähtien. Koska ikääntyvien yliopistotoiminta on toistaiseksi jäänyt ilman selkeää koulutus- ja rahoituspoliittista huomiota Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto esittää, että ikääntyvien yliopistotoiminnan turvaamiseksi ja edelleen kehittämiseksi osana avointen yliopistojen toimintaa se mainitaan myös Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkoston piirissä toimii useita alakohtaisia koulutuksen kehittämisverkostoja, mm. opettajankoulutuksen VOPE, sosiaali- ja terveystieteiden SOTE jne. Kehitettäessä tekniikan alan täydennyskoulutusta valtakunnallisena kokonaisuutena verkostollamme on valmiudet olla käynnistäjinä myös tässä kehitystyössä yhdessä eri sidosryhmien kanssa.

Helsingissä 13.9.2007

Kari Seppälä
Kari Seppälä
Puheenjohtaja

Hanna-Riikka Myllymäki
Pääsihteeri